

KAZALO

Uvod..... 9

1. POGLAVJE

KAKO SE LOTIMO SHRANJEVANJA SEMENA? 13

Kaj je seme? · Ali je vredno shranjevati prav vsa semena?

Odvisno je od genov · Kako preprosto shranjujemo seme?

Kako izvabimo seme iz listne zelenjave in korenovk?

2. POGLAVJE

KAKO SHRANJUJEMO SEME? 39

Naj zrase odlično seme · Kako prezimujemo dvoletnice?

Kako pobiramo seme? · Kako čistimo in sušimo seme?

Kako shranjujemo seme? · Kako preizkusimo kaljivost semena?

3. POGLAVJE

KAKO SHRANJUJEMO SEME PO POLJŠČINAH? ..87

Fižol · Korenje · Koruza · Kumare · Zelena solata

Melone in lubenice · Čebula in por · Grah · Paprika

Redkev · Bučevke · Paradižnik

Stvarno kazalo..... 139

UVOD

Shranjevanju semen na domačem vrtu, kakor smo ga bili vajeni nekoč, ko so se naši predniki, nemalo generacij pred nami, tega učili tako kot ostalih običajnih sezonskih opravil, ki so se jih lotevali skupaj s starši, starimi starši ali pa sosedi, se končno spet lotevamo tako, kot mu pritiče. Nekoč je bilo namreč samo po sebi umevno seme pridelati doma, raznolikost domačih, starih vrst pa je bila nekaj normalnega.

Vendar so se časi medtem spremenili. Zdaj si v vrtnarijah ali po spletu pri velikih semenarnah priskrbite seme, ki je zraslo daleč proč in v popolnoma drugačnih podnebnih pogojih, kot vladajo pri vas, razen seveda, če ni v bližini kakšnega velikega centra, kjer pridelujejo seme. Ravno tako se vam je najbrž že pripetilo, da ste se ravno naučili delati z določeno poljščino, ki ste jo vzljubili, potem pa v katalogih velikih semenarn ni bilo o njej več ne duha ne sluha.

Sodobna industrija semen se je razvijala v interesu velikih pridelovalcev, izkazalo se je, da v žep največ pospravi tista peščica velikih korporacij, ki zdaj obvladujejo večji del svetovnega tržišča. Komercialno pridelanega semena je vse več, vrst semen, ki jih pridelamo, pa vse manj. Velike komercialne semenarne pridelujejo predvsem najdonosnejše sorte, tudi nove sorte F1 hibridov z lastnostmi, ki so najbolj po godu velikim pridelovalcem, saj takšne rastline enakomerno zorijo, s plodovi pa lahko grobo rokujemo.

Mnogo malih vrtičkarjev in majhnih kmetov se sprašuje, če je model centralizirane pridelave semena zanje najboljši. Skrbi jih, ker gre genetska raznolikost po gobe, pogrešajo sorte za prste obliznit in odlične teksture, ki rastejo v njihovem okolišu. Raje bi posegali po ekološko in sonaravno pridelanem semenu, ker tudi sami tako kmetujejo.

Vznemirljivo pri vsem skupaj pa je, da se ponovno pojavljajo majhni pridelovalci semen, iz katerih rok prihajajo predvsem semena tistih sort, ki so primerne za njihovo območje. Nekateri se celo ukvarjajo s sonaravno pridelavo in se pri njih lahko oskrbite s celo biološko pridelanimi semeni s

certifikatom. Tako je tudi na novo vzniknila želja po shranjevanju semen kar doma. Vrtnarji z vseh koncev in krajev ugotavljajo, kako se lahko na vrtu zabavajo tudi tako. Ko osnove postanejo mačji kašelj, zlahka shranjujete seme fižola, paradižnika in solate. Bolj zahtevno je shranjevati seme drugih poljščin, denimo korenja in buč, vendar vam bo sčasoma šlo odlično od rok. Pridružite se novi generaciji semenarjev. Kaj hitro boste odkrili, v kako veliko veselje vam bo sejati svoje seme, nato pa doma pridelano seme in izkušnje izmenjevati z drugimi vrtnarji v skupinah za pridelavo in izmenjavo semen ter v skupnih vrtovih po mestih.

1. POGLAVJE

KAKO SE LOTIMO SHRANJEVANJA SEMENA?

Zbiranje in shranjevanje semen vnaša novo razsežnost v vrtnarjenje. Kakšna avantura je preizkušati in pripeljati poljščino do semena, še zlasti, če je običajno ne vzgojite iz semena, kar velja za denimo solato ali redkvico. Osnov se da zlahka naučiti; preprosto, prijetno in zabavno pa se je lotevati nekaterih opravil pri shranjevanju, kot sta denimo pobiranje

in čiščenje semena. Navsezadnje vam bo hrbtenica bistveno bolj hvaležna, če boste pobirali seme, ne pa izkopavali krompirja ali prestavljali polnega čebra buč!

Shranjevati začnite seme, ki ga najlažje shranjujemo, recimo fižol ali paradižnik. Če vam bo shranjevanje semena res v veselje, lahko začnete shranjevati tudi seme zahtevnejših poljščin. Oplajati lahko začnete tudi svoje sorte tistih rastlin, ki so »kot ulite« pogojem, ki vladajo na vašem vrtu.

Če se boste naučili, kako shranjevati seme, se boste v vseh pogledih prelevili v boljšega vrtnarja. Če boste shranjevali seme, boste bolj večče opazovali, kako rastline rastejo v vašem okolju, pa tudi kaj se dogaja na vašem vrtu. Začeli boste iskati odgovore na vsa mogoča vprašanja. Kako dolgo traja rastna sezona pri vas? Kdaj najverjetneje pade kakšna dežna kaplja? Kako mrzlo je pozimi? Ali se rastline kje na vrtu ne »primejo« tako dobro kot kje drugje? Le kaj se tam dogaja s prstjo? Katere vrste plevela rastejo na vašem vrtu in v okolici? Kako lahko preprečite, da plevel ne

bo zacvetel? Vsi ti dejavniki bodo pustili svoj pečat na uspehu pri shranjevanju semena.

Poučili se boste tudi o bioloških značilnostih rastlin, denimo, kako se oprahujejo, kako delajo seme in kdaj dozori. V navado vam bo prešlo, da jih boste temeljiteje motrili, da bi shranili samo seme tistih rastlin, ki so najbolj »pridne« in pri katerih se pojavljajo tiste lastnosti, ki si jih najbolj želite. Kateri fižol na gredici prvi zacveti? Katera špinača zadnja požene? Ali vam gre kateri od paradižnikov še posebej v slast in ali je morda osupljivo lepe barve? Ali katera od vaših buč ostaja nedotaknjena, ostalih v bližini pa se je kot po tekočem traku lotila pepelasta plesen?

Začeli boste raziskovati, kje v hiši, garaži ali drugih zaprtih prostorih zunaj hiše bi lahko shranjevali semena in rastline. Kje je hladno in suho, kje pa vlažno? Kje je pozimi ves čas hladno, vendar temperatura ne pade pod ničlo?